

Kobiety Wolności

| O Bohaterkach
Powstania
Wielkopolskiego

JAK PRACOWAĆ Z FILMAMI I KARTAMI PRACY DO FILMÓW

„**Kobiety Wolności. O bohaterkach Powstania Wielkopolskiego**” to projekt Miejskiego Ośrodka Kultury w Gnieźnie, kontynuujący powstańcze tematy w ramach działalności kulturalnej i edukacyjnej prowadzonej w sali pamięci Dom Powstańca Wielkopolskiego w gnieźnieńskim Starym Ratuszu. Projekt „Kobiety Wolności. O bohaterkach Powstania Wielkopolskiego” został dofinansowany ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra” edycja 2023. Na projekt składały się wystawa planszowa pt. Kobiety Wolności. O bohaterkach Powstania Wielkopolskiego, panel dyskusyjny z dr Markiem Rezlerem i prof. Januszem Karwatem, spotkanie z genealogiem Wojciechem Jędraszewskim koordynatorem bazy uczestnicypowstania.pl, rodzinna niedziela „Ku zwycięstwu w działaniu” poprowadzona przez Annę Barłóg-Mitmańską i szereg warsztatów do ww wystawy dla dzieci i młodzieży. Ostatnim elementem są materiały online: dwa filmy o bohaterkach Powstania Wielkopolskiego 1918/19 i karty pracy do nich, które oddajemy w Państwa ręce.

KILKA INFORMACJI O FILMACH I KARTACH

Na ww materiały składają się **dwa filmy** mini-dokumenty o bohaterkach Powstania Wielkopolskiego 1918/19 zatytułowane „**Ciocia Klarka**” (czas trwania: 6,27min) i „**Siostry**” (czas trwania: 5,48 min). Pierwszy poświęcony jest **Klarze Słowińskiej** z Władysławowa, drugi siostrom **Elżbiecie i Pelagii Polus** ze Strzyżewa pod Gniezdem. Biogramy wymienionych bohaterek znajdują się na końcu tego konspektu. Filmy zostały stworzone w oparciu o wspomnienia potomkiń i potomków uczestniczek Powstania Wielkopolskiego – rodzeństwa Jolanty Mizery i Stanisława Słowińskiego z Rynarzewa oraz Elżbiety Artyszuk z Koszut.

Karty skierowane są do dzieci i młodzieży z klas I-IV i V-VIII. Karty są pomyślane jako propozycja rozmowy już z młodszymi dziećmi zaczynającymi dopiero edukację. Z naszego doświadczenia wynika, że nawet z dziećmi z nauczania początkowego możemy wspaniale rozmawiać o świecie i wydarzeniach, które minęły czyli o przeszłości, o dziadkach i babciach, o kobietach w rodzinie i miejscu historii rodzinnych w wielkich wydarzeniach w kraju i na świecie. W naszym przekonaniu to wspaniałe tematy do wspólnej edukacyjnej podróży.

Konspekt poniżej to propozycja. Mogą Państwo skorzystać z niego krok po kroku, ale zachęcamy także do twórczego podejścia w zależności od Państwa potrzeb i potraktowania tych materiałów jako inspiracji. **WAŻNA UWAGA:** Z filmami można pracować nie tylko w kontekście tematyki Powstania Wielkopolskiego. Inne wątki to herstoria, czyli zajmowania się z przeszłością z kobiecej perspektywy, praca z pamięcią i wspomnieniami, tematyka historii rodzinnych lub historia społeczności lokalnych.

Mamy nadzieję, że nasze materiały będą ciekawe zarówno dla uczniów jak i dla Państwa, a dzięki nim uczniowie będą mieli okazję poznać nie tylko trzy wspaniałe kobiety związane z niepodległościowym zrywem, ale także poćwiczyć umiejętność wyłuskiwania informacji, poznać przeszłość z nieoczywistej i niepodręcznikowej strony, zapoznać się z odmianą historii mówionej, której się słucha i odbiera zupełnie inaczej.

PRZYKŁADOWY SCENARIUSZ ZAJĘĆ / czas 45 min.

1. Obejrzyjcie oba filmy, jeden po drugim, bez kart. Po projekcji chwilę wspólnie porozmawiajcie z grupą: o kim była mowa w 1, a następnie w 2 filmie? Kim były i co robiły w czasie powstania wymieniane w filmach bohaterki? Kto wspomina bohaterki najpierw w 1, następnie w 2 filmie?
2. Grupie można krótko wyjaśnić czym było Powstanie Wielkopolskie w r. 1918-1919, gdzie się rozpoczęło, ile trwało i jak zakończyło. Powstanie Wielkopolskie jest istotne dla historii i tożsamości naszego regionu, jego wynik był niezwykle ważny dla historii całej Polski, a pamięć o nim jest pielęgnowana do dziś. Nie bez powodu od 2021 r. mamy ogólnopolskie Narodowe Święto Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego.
3. Następnie rozdajcie grupie karty – po jednej dla każdego ucznia_cy i uważnie obejrzyjcie filmy raz jeszcze. Po obejrzeniu 1 filmu uczniowie niech odpowiedzą na pytania i zadania zawarte w karcie na str. 1, następnie oglądają 2 film i wykonują zadania.

UWAGI

- w Karcie dla kl. I-IV do Filmu 1 na mapce nie ma wszystkich miejscowości, o których mowa w filmie. Poprawne zaznaczenie to Władysławowo, Annowo i Rynarzewo.
- w Karcie kl. V-VIII do Filmu I w zad. 1 imię ojca narratorki – Kazimierz - który zaopiekował się potem Klarą pojawia się na samym początku, nie w momencie gdy opowiada o tej konkretnej fotografii.

4. Uczniowie_ce mogą pracować razem, w razie pytań i trudności wspólnie porozmawiajcie jak się im pracowało z filmami i kartami: czy to było dla nich łatwe/ trudne? Czy taka forma pracy im odpowiada? Czy dużo się dowiedzieli o bohaterkach ze wspomnień ich bliskich? Co sądzą o samych bohaterkach? Czy takie postacie z przeszłości mogłyby się znaleźć w podręcznikach?
5. Rozmowę przekierowujemy na temat BOHATERSTWA. W filmie uczestniczki Powstania Wielkopolskiego są nazywane bohaterkami. Kim jest bohater/bohaterka? Tak w ogóle, czyli jakie ich zdaniem ma cechy charakteru albo nawet wyglądu (ten wątek zwłaszcza dla młodszych dzieci), co bohater/bohaterka konkretnego robi żeby nim/nią zostać? W trakcie tej rozmowy jak najbardziej można oprzeć się skojarzenia grupy z popkulturą. Jakie cechy mają popkulturowi bohaterowie/bohaterki? Jakie cechy wspólne mają z bohaterkami filmów?
6. Zajęcia mogą się zakończyć tym właśnie refleksjami, ale proponujemy pociągnąć temat dalej proponując warsztat na temat bohaterek i bohaterstwa.
7. Propozycje warsztatu plastycznego dla młodszych i starszych:

MŁODSI / KL. I-IV

→ Narysujcie swoją ulubioną bohaterkę. To może być postać z filmów, książek, komiksów, albo osoba zupełnie zwyczajna jak ukochana mama, babcia, siostra czy Pani ze szkoły. W trakcie rysowania dodajcie jej jakiś niezwykły lub całkiem zwykły przedmiot, który będzie jej znakiem rozpoznawczym/ to proste zadanie polega na wykonaniu rysunku. Postacie można wyciąć z tła i zrobić w klasie galerię bohaterek.

Potrzebne materiały: papier (może być sztywniejszy), nożyczki, kredki lub pisaki.

- Jesteście grafikiem/ graficzką w firmie tworzącej gry komputerowe. Wymyślcie własną bohaterką lub nawet super-bohaterką. Jak będzie wyglądać? Jaki kostium będzie nosić? Jakie ma moce? Jakie cechy charakteru? Czego dokonała? Co będzie robić w grze? / zadanie polega na narysowaniu ww. postaci, ale także wypisaniu jej cech, atrybutów, zakresu mocy.

UWAGA Zachęcamy, aby chłopcy także narysowali bohaterki czyli dziewczyny.

Materiały: kartki papieru A4 i szablon sylwetek wydrukowanych na sztywniejszym papierze, nożyczki, pisaki lub kredki.

STARSI / KL. V-VIII

- **KOLOR BOHATERSTWA** czyli abstrakcyjna zabawa kolorem.
- Spośród cech charakteru bohaterek wymienionych w karcie pracy które są wg Ciebie najważniejsze? I dlaczego? Jak już wybierzesz cechy zastanów się czy mogą one mieć swoje kolory? np. czy „odwaga” jest czerwona bo mamy skojarzenia z walką albo przelaną krwią za jakąś sprawę? Jakie barwy przybiorą atrybuty (własności, właściwości danej osoby) danej bohaterki? Możesz wybrać też cechy, których Tobie szczególnie brakuje, które przydałyby się na co dzień, gdy zmagamy się z różnymi trudnościami – mogą być zupełnie inne niż podane w zestawie na karcie pracy. Działanie polega na wycięciu z szablonu sylwetek postaci, które przyklejamy jedna na drugą podobnie trochę jak z zabawką matryoską, która zmniejsza się chowając jedna w drugą. Sylwetki przed naklejeniem kolorujemy, pamiętając jednocześnie jaką bohaterską cechę odzwierciedla kolor. Co można zrobić z taką sylwetką? Trzymać przy sobie np. w piórniku, jako zakładka w książce, przy swoim biurku w domu, aby działała trochę jak talizman, ochronnie i wspierająco dla danej osoby, który wybrała określone i ważne dla niej bohaterskie cechy.

Materiały: szablon do wycięcia z grubszego papieru, nożyczki, klej w sztyfcie, pisaki kolorowe.

BIOGRAMY BOHATEREK FILMÓW

Klára Słowińska[1907–1999]

uczestniczka Powstania Wielkopolskiego, goniec bojowy. Córka Józefa i Marianny z domu Cholewczyńskiej, urodzona we Władysławowie, gm. Rynarzewo. Ukończyła cztery klasy szkoły powszechnej w Pszczółczynie. Przed wybuchem I Wojny Światowej 9-osobowa rodzina przeprowadziła się do większego gospodarstwa w Annowie k. Władysławowa. Po wybuchu wojny ojca powołano do pruskiej armii, z której powrócił pod koniec 1918 r. Z chwila wybuchu Powstania Wielkopolskiego Józef Słowiński już w styczniu 1919 r. zgłosił się w szeregi powstańcze niewielkiego oddziału z Władysławowa i Annowa, który później stał się częścią kompanii łabiszyńskiej pod dowództwem ppor. Tadeusza Fabiana. Za ojcem poszła i 12-letnia Klara dostarczając powstańcom żywność, czystą bieliznę i listy od rodzin, przynosząc meldunki. Jej pierwsze doświadczenia powstańcze rodziły się w czasie walk pod Antoniewem, Rudami, Władysławowem i Rynarzewem. Odcinek pomiędzy Rynarzewem na Szubinem należał do jednego z najtrudniejszych odcinków frontu północnego. Przez trzy miesiące krwawych i zaciętych walk Klara służyła kompanii łabiszyńskiej gdy podczas ostrzału Grentzschutzu, 28 marca 1919 r. została poważnie ranna w lewe kolano. Ranną dziewczynkę powstańcy znieśli spod ostrzału, próbowano ją opatrzyć na miejscu, rana była na tyle poważna że dziewczynce groził amputacja. Z powstańczego szpitala w Szubinie trafiła na stół operacyjny do Żnina, następnie na długie leczenie do Gniezna. Noga została źle złożona i Klara już do końca życia miała problemy ze zdrowiem, mając ponad 66% niepełnosprawności. Ojciec Klary, Józef Słowiński, został rozstrzelany przez hitlerowców we wrześniu 1939 r., a Klara z matką w okresie wojny wegetowały w lepiance, co pogorszyło jej stan zdrowia. Gdy matka Klary zmarła w 1956 r., ta została pod opieką brata Kazimierza. W 1960 r. wstąpiła do organizacji kombatanckiej. Dzięki staraniom ZBoWiD-u otrzymała tzw. rentę wyjątkową. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia

Polski i Odznaką Honorową „Za szczególne zasługi dla województwa bydgoskiego”.

[biogram za: Powstańcy Wielkopolscy. Biogramy Uczestników Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, tom I, Poznań 2005, s. 172-173]

Elżbieta Polus [1889–1938]

urodzona w Strzyżewie p. Gniezmem w rodzinie wielodzietnej, jej rodzicami byli Tomasz i Antonina z domu Gacka. Elżbieta w czasie I wojny światowej zapisała się na kurs sanitarno- medyczny, a po jego ukończeniu odbyła praktykę w niemieckim Czerwonym Krzyżu i podjęła pracę jako sanitariuszka w gnieźnieńskim szpitalu „Garnisonlazarett Gnesen”. Z chwilą wybuchu Powstania wraz ze swoją młodszą siostrą Pelagią, zostały wcielone do służby sanitarno-medycznej Czerwonego Krzyża. Zajmowała się opatrywaniem rannych powstańców- żołnierzy do końca trwania Powstania. W już niepodległej Polsce siostra „Bietka” nadal pozostawała w swoim zawodzie pracując w szpitalu gnieźnieńskim. W połowie lat 20. została oddelegowana do pracy w szpitalu w Wysokiej k. Wyrzyska. Nie założyła rodziny. W latach 30. zdiagnozowano u niej chorobę nowotworową, na którą zmarła w wieku 49 lat. Pochowana została na cmentarzu w Pawłowie. Jej młodsi bracia Jan (ur. 1898), Franciszek (ur. 1899) oraz Stanisław (ur. 1895) byli powstańcami ochotnikami, a potem żołnierzami Wojsk Wielkopolskich.

[biogram za: Kiełbowski Waldemar, Służyli Niepodległej. Rzecz o losach powstańców wielkopolskich 1918-1919 roku z Czarniejewa i okolic., Gniezno 2021, s. 220.]

Pelagia Polus [1890–1981]

ur. w Strzyżewie pod Gniezmem w rodzinie wielodzietnej, jako córka rolnika Tomasza i Antoniny z d. Gackiej. Młodsza siostra Elżbiety. Po zakończeniu nauki w szkole powszechnej pomagała rodzicom w pracy na roli i wychowaniu młodszego rodzeństwa. Należała do Stowarzyszenia Młodzieży Katolickiej w Gnieźnie. Za namową starszej siostry Elżbiety ukończyła kurs sanitarno-medyczny, który uprawniał ją do pracy w charakterze pielęgniarki. Podobnie jak siostra, została zatrudniona w gnieźnieńskim szpitalu „Garnisonlazarett Gnesen”. Z chwilą wybuchu Powstania Wielkopolskiego została wcielona do sekcji sanitarno-medycznej Czerwonego Krzyża. Zajmowała się opatrywaniem rannych powstańców. Po kilku miesiącach została przeniesiona do Szpitala Okręgowego nr VII w Poznaniu. Pracowała tam do maja 1927 r. i wróciła do pracy w gnieźnieńskim szpitalu. Tu podczas rutynowego badania wykryto u niej wadę serca i Komisja Wojskowo-Lekarska utratę zdolności do pracy w charakterze pielęgniarki i skierowała Pelagię na rentę. Z zawodem jednak nie rozstała się nigdy niosąc pomoc chorym poza oficjalnymi strukturami. Ni założyła własnej rodziny. Ostatnie lata życia spędziła u swojej młodszej siostry Bronisławy, z którą mieszkały w Gnieźnie.

[biogram za: Kiełbowski Waldemar, Służyli Niepodległej. Rzecz o losach powstańców wielkopolskich 1918-1919 roku z Czarniejewa i okolic., Gniezno 2021, s.221]

POMOCNA BIBLIOGRAFIA:

1. Anna Bartóg, Udział kobiet w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919, Poznań 2008
2. Biogram Klary Słowińskiej w: Powstańcy Wielkopolscy. Biogramy uczestników Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 tom 1, pod red. Bogusława Polaka, Poznań 2005
3. Waldemar Kiełbowski, Służyli Niepodległej. Rzecz o losach powstańców wielkopolskich 1918-1919 roku z Czarniejewa i okolic., Gniezno 2021
4. Janusz Karwat, Ziemia Gnieźnieńska w Powstaniu Wielkopolskim 1918/1919. Wybrane aspekty z perspektywy 100 lat, Gniezno 2018
5. Marek Rezler, Nasze powstanie. W 100 rocznicę Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, Szamotuły 2018
6. strona „Powstanie Wielkopolskie 1918-1919 na Pałukach i Krajnie. Ludzie, miejsca, wydarzenia”: powstanie.szubin.net